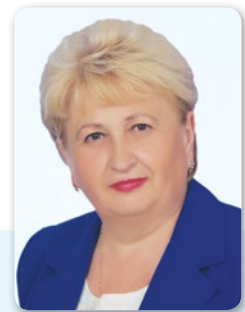

НАВЧАННЯ ГРАМОТИ: якій методиці надати перевагу?

Особливості традиційних та нестандартних підходів до формування навичок читання і письма

Марія КІРИК, методист кабінету
методики дошкільної та початкової
освіти Закарпатського ІППО

Є багато поглядів на те, як навчити дитину читати та писати. Автор статті аналізує творчий доробок видатних дидактів ХХ століття, які розробляли методики навчання грамоти, та досвід педагогів Закарпаття, що працюють з найменшими школярами. Як результат пропонує читачам добірку цікавих прийомів та завдань, що дадуть змогу зробити уроки захопливими й продуктивними.

Навчання грамоти — складний і важливий у житті дитини період, коли вона адаптується до нових умов і соціальної ролі й водночас опановує первинні навички читання та письма.

Цей процес передбачає кілька видів діяльності учня, а саме: слухання-розуміння почутого — аудіювання; читання, письмо; діалогічне та монологічне (усне й писемне) говоріння. Усі вони сприяють формуванню комунікативної компетентності молодшого школяра.

Нині відомо чимало нетрадиційних методик навчання грамоти, наприклад Г. Домана, Л. Журової, М. Зайцева, М. Монтессорі, І. Толнаї. Розкриємо особливості деяких з них.

НЕТРАДИЦІЙНІ МЕТОДИКИ

Навчання на основі розвитку індивідуальних задатків

Ще в середині ХХ століття набула популярності методика італійського педагога **Марії Монтессорі**, яка інтегрувала елементи багатьох педагогічних теорій (Дж. Локка, Й.-Г. Песталоцці, Ж.-Ж. Руссо та інших) і розрахована на організацію освіти в дошкільній і початковій ланці. Особливість методики — в широкому використанні вправ для розвитку моторики, сенсорики та інтелекту. Сучасним педагогам ця методика цікава тим, що базується на сенситивних періодах розвитку дитини, відповідно до яких продумано всю

систему завдань. Авторка відмовилася від фонетичного принципу — її методика ґрунтується на порівнянні почутого і побаченого, багаторазовому повторюванні букв/слів, розвитку мовлення та регулярному читанні вголос.

Евристично-програмовий метод навчання

Українській школі ще мало відомі елементи методу навчання грамоти й розвитку мовлення шестирічок, розроблений угорським педагогом **Ілоною Толнаї**. Він запроваджений у більшості шкіл на батьківщині вченої й успішно застосовується більше ніж у 30 загальноосвітніх навчальних закладах з угорською мовою навчання, що діють у Закарпатському регіоні України.

Евристично-програмовий метод має свої особливості: на позначення кожного звука використовують певний образ-малюнок, відсутність підготовчого (добукварного) етапу — навчання розпочинаються з одночасного вивчення голосних звуків і букв. Упровадження методу дає можливість приділяти велику увагу розвитку мовлення учнів, збагаченню їхнього словника. Вивчення нового слова починають з демонстрації предметного малюнка та його графічного позначення; обов'язково організують рухову активність учнів на уроці та тренувальні вправи на включення в роботу обох півкуль головного мозку учнів, зокрема елементи арт-терапії: ритмічні вправи, проспівування звуків і складів, малювання.

**ПЕДАГОГИ ЗАКАРПАТТЯ —
ПЕРЕМОЖЦІ ВСЕУКРАЇНСЬКИХ КОНКУРСІВ**

Лауреати заключного етапу Всеукраїнського конкурсу “Учитель року”

Гордуз Наталія Олександрівна (2002), вчитель початкових класів, ЗОШ I–III ст. № 9, м. Ужгород.
Вагерич Катерина Франтишківна (2004), вчитель початкових класів, ЗОШ I–III ст. № 11, м. Мукачеве.

Переможець конкурсу “Початкова школа XXI століття” у номінації “Творчий учитель — 2008” — Горгош Людмила Іванівна, вчитель початкових класів, заступник директора з НВР, Середнянська ЗОШ I–III ст.

Переможці III Міжнародного фестивалю педагогічних інновацій (2011)

Горгош Людмила Іванівна, вчитель початкових класів, заступник директора з НВР, Середнянська ЗОШ I–III ст.

Сусак Оксана Степанівна, вчитель початкових класів, завідувач Циганівської ЗОШ I ст.

Лауреат Національної премії “Global Teacher Prize Ukraine — 2017” — Биркович Вікторія Іванівна, вчитель початкових класів, НВК “Ужгородський економічний ліцей, ЗОШ I–II ст.”, фіналістка конкурсу “Найкращий учитель України”.

За методом І. Толнаї процес читання включає такі **етапи**:

- 1) ознайомлення з образним позначенням звука;
- 2) вимова звука, що позначається певною буквою;
- 3) наочне розпізнання звуків і букв (предметний малюнок, зразок букв: малої й великої друкованих та писаних);
- 4) утворення слів;
- 5) добір слів з виучуванням звуком;
- 6) складання речень.

Автор запропонувала цікавий розвивальний прийом — використання умовних кодів (коло, трикутник і квадрат).

Після знайомства зі звуком учитель демонструє на дошці букву, якою його позначають, а тоді пропонує кілька завдань з використанням кодів.

Символ \bigcirc використовують, коли треба дібрати таке слово, у якому зазначений звук стоїть у певній позиції.

Наприклад

На дошці — буква А і код $\bigcirc/2$ (\bigcirc — позначити як коло). Треба дібрати слова, у яких звук, який позначає ця буква, стоятиме на другій позиції, як-от: чай, рай, гай тощо.

Позначка \square означає, що у запропонованій парі слів необхідно знайти спільний звук (приголосний чи голосний), визначити його позицію, а потім дібрати слова, у яких він стоятиме у новій позиції, зазначеній біля чотирикутника.

Наприклад

Подається два слова: *мама* і *гама*, і поряд позначка — $\square/5$.

Завдання: дібрати слово, у якому спільний приголосний звук для слів *мама*, *гама* (у даному разі це звук [м]), стоятиме у п'ятій позиції. (*Панамка*).

\triangle означає, що треба дібрати слова, у яких запропонований звук зустрічається кілька разів. Скільки саме, зазначають відповідною цифрою.

Наприклад

Якщо біля букви А записано $\triangle/3$, це означає, що треба придумати такі слова, у яких звук [а] вживався 3 рази (*математика*, *Карабас*).

За методикою Ілони Толнаї на уроках навчання грамоти реалізуються такі **підходи до організації діяльності** першокласників:

- міжпредметна інтеграція навчального матеріалу з мови, математики й природознавства;
- унаочнення матеріалу, який вивчають;
- розвиток мовлення та логічного мислення.

Наприклад

Учні читають слово *помідор*, педагог демонструє відповідне зображення і ставить кілька запитань з різних галузей знань.

- Якого кольору цей помідор?
- Яких іще кольорів можуть бути помідори?
- До якої групи рослин належать помідори?
- Коли вони дозрівають?
- На що схожі помідори?
- Для чого їх вирощують?
- Яка поверхня помідора?

На основі обговорення дітям можна запропонувати різні завдання.

Орієнтовний зміст завдань

З мови

- Скільки складів у слові?
- Скільки букв?
- Скільки звуків?
- Який приголосний звук стоїть у третій позиції? Наведіть приклади інших слів, що починаються цим звуком.

Навчально-методичне забезпечення до підручника інтегрованого курсу

НОВА
УКРАЇНЬСЬКА
ШКОЛА

Я
ДОСЛІДЖУЮ
СВІТ

1
КЛАС

Робочий зошит учня

(О. Волощенко, О. Козак, Г. Остапенко)

- ✓ Сучасний дружній до дитини формат
- ✓ Багато матеріалів для дослідницької діяльності
- ✓ Завдання, які допомагають малятам активно конструювати знання
- ✓ Цікаві комунікативні вправи

Заирніть
у зошит тут —
svitdovkola.org/1/1

ЗАМОВИТИ

Набір сюжетних картин

Яскраві малюнки-історії для групової роботи, які пов'язують всі освітні галузі й можуть стати центром тижня — його яскравим початком і чудовим підбиттям підсумків

Підписуйтеся
на розсилку сайту
SVITDOVKOLA.ORG,
і будете в курсі всіх
новинок!

Набір ігрових полів

Захопливі настільні ігри для групової роботи, які допомагають закріпити та поглибити знання, набуті протягом тижня

БЕЗКОШТОВНО!

Е-матеріали

на сайті svitdovkola.org

Планування освітньої діяльності, конспекти тематичних тижнів, інтерактивні презентації, матеріали для роздрукування тощо

БЕЗКОШТОВНО!

Навчальні матеріали стануть добрими помічниками творчого вчителя і вдало доповнять будь-який підручник курсу “Я досліджую світ”

Замовляйте
навчальні матеріали
у Видавництві “Світич”
(067) 504-50-22
(050) 761-72-59
books@dvsvit.com.ua
svitdovkola.org